

NOTĂ ANALITICĂ

IDENTITATEA DIGITALĂ ÎN RÂNDUL TINERILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA. STUDIU DE CAZ: VOUCHERUL CULTURAL

Autor: Mihai Mogîldea

Chișinău, 2024

Notă de limitare a responsabilității

Această notă analitică este elaborată de către IPRE, cu suportul comun al proiectelor „Fondul de Consiliere în Politici” și „E-Guvernare și Digitalizare în țările din Parteneriatul Estic”, finanțate de Ministerul Federal German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ) și implementate de către GIZ Moldova.

INTRODUCERE

Creșterea numărului de utilizatori ai mecanismelor de identificare digitală în rândul populației Republicii Moldova reprezintă principala premisă pentru popularizarea serviciilor publice digitale la nivel național. În contextul implementării [Strategiei Naționale de Transformare Digitală 2023 – 2030](#), autoritățile guvernamentale și-au asumat obiectivul de a dezvolta o societate digitală, prin intermediul „cunoașterii despre existența serviciilor, tehnologiilor și conținutului digital”, dar și a unei deschideri mai mari a populației de a le utiliza, prin „regăsirea conținutului și serviciilor relevante de interes pentru fiecare”. Cu alte cuvinte, serviciile și instrumentele digitale trebuie să corespundă necesităților grupurilor-țintă, dar și să se ralieze pe profilul beneficiarilor pentru a fi accesibile și să ofere cât mai multe oportunități pentru aceștia.

Așteptarea generală în Republica Moldova este că tinerii se numără printre principalii utilizatori și beneficiari ai ecosistemului digital. Această percepție este argumentantă de gradul mai înalt de alfabetizare digitală al tinerilor în raport cu alte grupuri de vârstă, dar și deținerea și utilizarea la scară largă de către tineri a telefoanelor inteligente, calculatoarelor și *gadget-urilor* noi.

Totuși, condiția fundamentală pentru a avea acces la infrastructura serviciilor digitale și platformelor digitale publice este obținerea unei identități digitale sau a semnăturii electronice. Condiția dată presupune eforturi consistente din partea autorităților pentru promovarea identității digitale, inclusiv prin programe și politici publice dezvoltate la nivel național. Un exemplu în acest sens este [programul național „Voucher cultural”](#), lansat de către autorități în luna noiembrie a anului 2022. Programul, destinat tinerilor cu vârsta de 18 ani, presupune deținerea obligatorie de către beneficiari a semnăturii electronice.

Prezenta notă analitică urmărește să analizeze problema identității digitale în rândul tinerilor din Republica Moldova, prin examinarea, drept studiu de caz, a rezultatelor implementării programului „Voucher Cultural”. În același timp, această analiză își propune să puncteze principalele provocări legate de promovarea identității digitale în rândul tinerilor și să ofere o serie de recomandări pentru factorii decizionali ce sunt sau ar trebui să fie implicați plenar în gestionarea acestui program. În procesul de documentare a acestui subiect, Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE) a solicitat informații și date de la Ministerul Culturii, Agenția de Guvernare Electronică (AGE), Serviciul Tehnologii Informaționale și Securitate Cibernetică (STISC) și Ministerul Educației și Cercetării (MEC).

IDENTITATEA DIGITALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Conform datelor oferite de către STISC, la sfârșitul anului 2023, existau peste 266 000 de certificate active ale cheii publice pentru semnătură electronică avansată calificată. Totuși, numărul deținătorilor de semnătură electronică era la acea dată de circa 210 000 de persoane, dată fiind existența a peste 35 000 de persoane cu două certificate active, peste 10 000 de persoane cu trei certificate active și circa 3500 de cetățeni cu patru și mai multe certificate. Deși deținerea mai multe certificate este inutilă și presupune costuri mai mari pentru instituțiile publice și persoanele fizice sau juridice,

se atestă în continuare multiple cazuri de perfectare și utilizare neconformă a semnăturii electronice.

Pornind de la [datele](#) furnizate de către instituțiile publice și operatorii de telefonie mobilă, putem constata că în perioada septembrie 2022 – decembrie 2023, a fost înregistrată dublarea numărului certificatelor de semnătură electronică de la 129 000 la peste 266 000. Această creștere s-a bazat pe mărirea considerabilă a certificatelor active de semnătură mobilă de la 36 125 în septembrie 2022 la 127 727 în decembrie 2023. Aceste date, raportate la populația Republicii Moldova, arată că circa 7% din cetățenii moldoveni dețin o identitate digitală și pot beneficia de oportunitățile aduse de către aceasta.

Când vine vorba de gradul de penetrare al identității digitale în rândul tinerilor cu vârstă între 18 și 35 de ani din Republica Moldova, trebuie să menționăm că nu există date sistematizate în acest sens. Conform celor comunicate de către STISC, această instituție nu duce evidența vârstei titularilor certificatelor de chei publice pentru semnătura electronică avansată calificată. Din acest motiv, este imposibil să determinăm cota exactă a tinerilor din numărul total de deținători ai semnăturii electronice.

PROGRAMUL „VOUCHERUL CULTURAL” ȘI PROMOVĂREA IDENTITĂȚII DIGITALE

La data lansării sale, programul „Voucher cultural” [și-a propus](#) să faciliteze și să îmbunătățească integrarea tinerilor în viața culturală a țării, încurajarea consumului cultural în rândul tinerilor, dar și creșterea finanțării organizațiilor publice de cultură. În rândul beneficiarilor eligibili pentru acest program au fost incluși tinerii cu vârsta de 18 ani, ce aveau dreptul să acceseze suma de 1000 de lei oferită în cadrul acestei inițiative până la împlinirea vârstei de 19 ani.

Deși nu și-a asumat printre obiective promovarea identității digitale în rândul tinerilor, semnătura electronică a fost inclusă drept precondiție pentru accesarea programului. În acest sens, alături de Ministerul Culturii, instituția-cheie implicată în coordonarea și implementarea programului, au fost atribuite câteva prerogative pentru AGE, ce vizau în mare parte interconectarea beneficiarilor și furnizorilor de produse culturale cu platformele MPay și MConnect. Toate achizițiile ce urmau a fi efectuate de către beneficiarii programului au fost stabilite sub forma unor tranzacții electronice, a căror evidență contabilă intra în subordinea AGE.

Conform datelor oferite de către Ministerul Culturii, pentru anul 2023, din bugetul de stat a fost [alocată](#) inițial suma de 10 milioane de lei pentru acest program, rectificată ulterior și redusă la 4 milioane de lei. Pentru anul 2024, valoarea alocărilor este la fel de 10 milioane de lei. Din aceste resurse, pe parcursul anului trecut au fost valorificați circa 3,01 milioane de lei, iar în primul trimestru al anului curent suma valorificată a fost de circa 1,08 milioane lei. Cu alte cuvinte, **nivelul de executare a bugetului planificat a fost de aproximativ 30% în 2023**, iar în **primul trimestru din 2024 – circa 43%**, raportat la media trimestrială a alocărilor bugetare (2,5 milioane lei). Totodată, pe parcursul a 15 luni (ianuarie 2023 – martie 2024), au fost achiziționate

produse culturale în sumă de aproximativ **4,1 milioane de lei** sau **32,8% din cuantumul de bani** planificați pentru acest program.

Deși în anul 2023 au fost alocate resurse bugetare pentru 10 000 de potențiali beneficiari, numărul acestora a fost de **3521** sau **35,21%**. O creștere vizibilă a fost înregistrată în primul trimestru al anului curent, fiind consemnați **1575 de beneficiari (63%)** ai programului până la finalul lunii martie 2024 dintr-un număr estimat de 2500 de potențiali beneficiari. Astfel, în perioada ianuarie 2023 – martie 2024, a fost atinsă cifra de **5096** de beneficiari sau **40,76%** din obiectivul setat de către autorități conform cheltuielilor bugetare alocate pentru 12 500 de beneficiari.

Când vine vorba despre produsele achiziționate de beneficiarii programului, este de remarcat că, în 2023, peste **75%** (2,3 milioane lei) din bani au cheltuiți pentru cumpărarea cărților în rețeaua „Librarius”, urmată de **18%** (551 mii lei) - platforma „Iticket.md”, **4%** (135 mii lei) - platforma „Afisha.md” și platforma „Aalto.md” (7769 lei) – **0,04%**. Motivul din spatele acestor diferențe între volumul de bani cheltuiți pentru cărți, pe de o parte, și concerte sau spectacole, pe de altă parte, poate fi legat de domiciliul beneficiarilor și numărul redus a unor asemenea evenimente în localitatea de reședință a acestora, în special în cazul celor din mediul rural.

PROVOCĂRILE CURENTE LEGATE DE IMPLEMENTAREA PROGRAMULUI „VOUCHERUL CULTURAL”

1. Semnătura electronică este privită drept un impediment material pentru accesarea programului de către tineri. Una din provocările [menționate](#) de către reprezentanții Ministerului Culturii este obținerea semnăturii electronice de către tineri. În mod special, este vorba de costurile asociate cu perfectarea semnăturii electronice, indiferent de tipul acesteia. Chiar dacă perfectarea semnăturii mobile este gratuită, aceasta poate fi obținută doar dacă solicitantul are un abonament de telefonie mobilă pe numele său, lucru care nu este caracteristic pentru majoritatea tinerilor de 18 ani. Alternativa, ce constă în semnătura electronică pe suport de *token*, eliberată de către STISC, are un cost de 350 de lei, ce reprezintă mai mult de 1/3 din valoarea voucherului cultural. Din aceste considerente, dorința tinerilor de a depăși „bariera” semnăturii electronice este una redusă.

2. Capacitatea limitată a autorităților de a comunica eficient pe marginea oportunităților aduse de obținerea semnăturii electronice. Introducerea semnăturii electronice în conceptualizarea programului „Voucher cultural” nu a fost corelată cu o viziune clară privind comunicarea utilității și relevanței acesteia pentru tineri. Mai exact, în [hotărârea](#) de Guvern pentru instituirea programului, nu există mențiuni cu privire la promovarea semnăturii electronice pentru a motiva mai mulți tineri să o perfecțeze în contextul și dincolo de această inițiativă. Mai mult decât atât, Ministerul Culturii este prezentat ca singura instituție responsabilă de promovarea acestui program guvernamental, fără a trasa nici un rol pentru AGE în acest sens.

3. Numărul redus de beneficiari ai programului. Conform [datelor](#) privind numărul elevilor înscriși la examenele de bacalaureat, putem estima că numărul anual al tinerilor de 18 ani cu reședință obișnuită în Republica Moldova a fost de cel puțin 20

000. Asta înseamnă că anul trecut mai puțin de 18% din totalul tinerilor eligibili cu reședința obișnuită în Republica Moldova au beneficiat de programul „Voucherul cultural”. Rata scăzută este cauzată de eforturile limitate investite în promovarea programului, dar și lipsa unor date dezagregate legate de numărul beneficiarilor la nivelul tuturor raioanelor și satelor din țară, ce ar permite autorităților să înțeleagă mai bine în care zone ar trebui alocate resurse suplimentare și ce instrumente ar trebui utilizate pentru a extinde rata beneficiarilor programului.

4. Neincluderea Ministerului Educației în procesul de promovare al programului.

Lipsa Ministerului Educației și Cercetării (MEC) din rândul instituțiilor mandatate să asigure implementarea și popularizarea acestui program este greu de înțeles. Ținând cont că majoritatea covârșitoare a potențialilor beneficiari ai programului studiază într-o instituție de învățământ aflată în subordinea MEC, este neclară reticența autorităților de a asigura implicarea plenară a MEC în promovarea programului la nivelul liceelor, centrelor de excelență și universităților.

5. Lipsa cartografierii beneficiarilor programului. La ora actuală, Ministerul Culturii nu deține date cu privire la numărul beneficiarilor din diferite regiuni sau unități de învățământ din țară. În același timp, nu există date dezagregate cu privire la tipul de produs cultural procurat cu banii obținuți de beneficiari în cadrul programului (concerte, spectacole, expoziții etc.). În lipsa acestor informații, autoritățile nu vor putea realiza o evaluare exhaustivă a implementării programului, pentru a sistematiza rezultatele obținute și a identifica provocările curente și cele mai bune soluții pentru remedierea acestora.

6. Numărul redus al furnizorilor de produse culturale și platformelor private de vânzare a biletelor. Până la această oră, există doar patru platforme unde pot fi achiziționate produse culturale cu fondurile alocate prin intermediul voucher-ului cultural – afisha.md, iticket.md, librarius.md și aalto.md. Deși Ministerul Culturii a stabilit un set de parametri pentru înregistrarea platformelor online în calitate de furnizori de produse culturale și platforme private de vânzare a biletelor, interesul manifestat față de acest program rămâne unul redus.

RECOMANDĂRI PENTRU EXTINDEREA NUMĂRULUI DE BENEFICIARI AI PROGRAMULUI „VOUCHERUL CULTURAL”

1. Simplificarea modalității de obținere a semnăturii electronice pentru accesarea programului de către beneficiari. Obținerea semnăturii electronice de către tinerii interesați de acest program ar trebui să fie gratuită, iar procedura să fie simplificată cât mai mult posibil. Ministerul Culturii ar putea subvenționa costurile pentru eliberarea semnăturii electronice emise de către STISC. Resursele necesare pentru subvenționare ar putea fi identificate din rândul banilor nevalorificați pentru implementarea programului pe parcursul fiecărui an.

2. Promovarea, de comun acord, a programului „Voucherul cultural” și a identității digitale în instituțiile de învățământ și campaniile online. Reprezentanții AGE ar trebui să fie incluși în acțiunile offline și online de promovare a programului „Voucherul cultural”, pentru a comunica inclusiv despre avantajele deținerii semnăturii

electronice dincolo de acest program. Tinerii trebuie să cunoască mai multe detalii despre ecosistemul digital ce poate fi accesat cu ajutorul identității digitale, astfel încât să fie mai motivați să-și perfecțeze semnătura electronică.

3. Popularizarea programului „Voucherul cultural” prin implicarea activă a MEC și direcțiilor locale de cultură și educație. Resursele de care dispun direcțiile locale de cultură și educație ar trebui concentrate în direcția promovării acestui program. Totodată, direcțiile locale de educație ar putea să monitorizeze gradul de accesare al programului în instituțiile de învățământ și să comunice aceste date periodic către autoritățile guvernamentale.

4. Cartografierea beneficiarilor programului prin suprapunerea seturilor de date colectate prin intermediul MPay, MConnect și cele ale Ministerului Educației. Seturile de date aflate la dispoziția instituțiilor publice ar trebuie să fie interconectate pentru a facilita cartografierea beneficiarilor programului la nivel local și măsurarea impactului acestora asupra comunităților urbane și rurale.

5. Creșterea numărului de furnizori de produse culturale și platforme private de vânzare a билетelor prin oferirea unor facilități pentru produsele vândute/achiziționate în cadrul programului.

IPRE

Institutul pentru Politici
și Reforme Europene
ipre.md

Adresa: str. București, 90, of. 20
mun. Chișinău, MD-2001
Republica Moldova

Tel.: +373 22 788 989

e-mail: info@ipre.md

web: www.ipre.md